

Гордієнко Н.М.

викладач

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут"

РОЗВИТОК СЛОВОТВОРЧОЇ СИСТЕМИ МОВИ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НЕОЛОГІЇ

Розвиток мови обумовлений в значній мірі розвитком її словотворчої системи, становленням нових словотворчих моделей слів, зміною існуючих, збільшенням або зменшенням їхньої продуктивності. Тобто створення нових слів здійснюється, перш за все, як відображення в мові потреб суспільства у найменуванні нових понять, які постійно виникають в результаті розвитку науки, техніки, культури, суспільних відносин тощо. Мовні зміни не обмежуються розширенням словникового запасу в мовних контактах і поступовою зміною значення, але це стосується всіх вживаних конвенцій письмових форм, всіх компонентів нашої граматики. [1, с. 294] Розвиток, як правило, починається з індивідуального новотвору, який потім стає територіальним або стилістичним варіантом. Цей варіант з часом може витіснити основний, і таким чином індивідуальна зміна перетворюється на соціальний факт. Необхідно зазначити, що не всі новотвори стають соціальним фактом, тобто належать до мови, а лише ті, що відповідають потребам суспільства. Встановлення тенденцій розвитку словотворчих процесів у мові, вдосконалення теорії і практики лексикографії завжди були найважливішими проблемами лексикології.

Якщо порівняти різні рівні мовної системи (вимова, морфологія, лексика, синтаксис), виявляється, що лексика є найбільш швидкоплинною частиною мови. Саме тому мовні зміни виявляються завжди, в першу чергу, на лексичному рівні словникового запасу. Завдяки мовним змінам породжуються неологізми, в той час, як деякі лексичні одиниці стають

архаїзмами. Про зниклі з мови слова рідко говорять, оскільки ми не потребуємо їх більше у нашій повсякденній комунікації. Проте, нові слова та словникові одиниці привертають до себе увагу миттєво, особливо якщо вони запозичені з інших мов або утворені за допомогою елементів іноземної мови.

Незважаючи на інтенсивні дослідження сучасних німецьких лінгвістів в області неології (Barz I., Elsen H., Herberg D., Kinne M., Steffens D., Tellenbach E., Teubert W.), до цього часу багато питань неології залишаються відкритими. Сучасна неологія приділяє увагу проблемі виникнення і вживання нових слів або нових значень вже існуючих у мові слів. Надзвичайну актуальність ця галузь лінгвістичного вчення набула саме в наш час, оскільки відмінними рисами сучасної епохи стали розквіт носіїв мови, ослаблення мовної норми і, як наслідок, велика кількість різноманітних новоутворень. Зміна суспільної ситуації призводить до зміни мови, її оновлення, появи нових найменувань.

Поява у слова нового лексико-семантичного варіанту в прагматичному аспекті варіативності розглядається як результат варіювання його вживання в різних ситуаціях спілкування в залежності від соціального, територіального, національного, вікового, професійного і інших статусів учасників комунікації. Одна і та ж лексика по-різному реалізується в однотипних ситуаціях представниками різних верств носіїв мови. В результаті вживання слова в нетиповій для нього ситуації (контексті) носіями іншого соціолекта (мови певної соціо-професійної групи) воно набуває новий відтінок значення, який потім оформляється в окремий лексико-семантичний варіант слова. З іншого боку, будь-яка семантична новизна породжує прагматичну новизну. Проте в теорії неології є ще багато проблемних областей дослідження. До них відноситься в першу чергу системний аналіз факторів, етапів, механізму появи нових слів і значень у плані як екстралінгвістичної (соціолінгвістичної або функціонально-прагматичної співвіднесеності), так і власне лінгвістичної обумовленості переважаючих

продуктивних моделей в мові. [2] У мові все спрямовано до певної мети - висловлення думки. Поява нового слова, однак, диктується і прагматичними потребами. Представник мовної спільноти вибирає з наявного лексичного складу те, що найкращим чином відображає його думки і почуття. Якщо в лексиконі такого слова немає, він видозмінює стару і створює нову лексичну одиницю. [3]

В області неології є безліч невирішених як в теоретичному, так і в практичному плані проблем. Більшість авторитетних у цій області фахівців визнають найбільш актуальними наступні напрямки дослідження: проблема віднесення новоутворення до неологізму, як довго слово має вживатися в мові, щоб вважатися неологізмом і потрапити до словника; визначення зв'язку між окказіоналізмом, авторським вживанням лексичної одиниці і неологізмом; необхідність створення особливих словникових статей, що дозволяють маркувати неологізми; нечіткість в стилістичній характеристиці неологізмів, а значить і в питанні про віднесення до неологізмів сленгових одиниць, професіоналізмів, термінів та інших пластів лексики.

Бібліографія:

1. Demske, Ulrike (2002): Sprachwandel. In: Meibauer, Jörg/Demske, Ulrike et al. (Hrsg.): Einführung in die germanistische Linguistik. Stuttgart/Weimar, 294-339.
2. Elsen, Hilke (2004): Neologismen. Formen und Funktionen neuer Wörter in verschiedenen Varietäten des Deutschen. – Tübingen: Gunter Narr Verlag.
3. Steffens, Doris (2002): Was ist aus den Neologismen der Wendezeit geworden? In: Kramer, Undine (Hg.): Archaismen - Archaisierungsprozesse - Sprachdynamik. Klaus-Dieter Ludwig zum 65. Geburtstag. S. 25-38 - Frankfurt am Main u.a.: Peter Lang, 2002. (Leipziger Arbeiten zur Sprach- und Kommunikationsgeschichte 9)